

**Job an Irien :
Ouel an noz**

**Brud ar Yez
hag ar vro**

**P.-J. Helias :
Pôtr an hent**

grud

NEVE

Nº 21

BRUD NEVEZ

KELAOUENN VREZONEG MIZIEG

N° 21 - GENVER 1979

Rener : Andreo Merser

Sekretour : Jakez Salaun

An oll lizerou ha skridou a zo da veza kaset da : BRUD NEVEZ, 6 ru
Beaumarchais, 29200 BREST.

Priz an niverenn-mañ : 8 lur.

- Koumanant-bloaz :
- priz ordinal : 50 lur
 - koumanant-skoazell : azaleg 60 lur
 - studierien, soudarded : 30 lur
 - liseaned : hanter-briz, 25 lur
 - broiou estrafjour : 60 lur

Eur houmanant-bloaz a dalvez evid 10 niverenn.

Ar chekennou-bank a zo da veza kaset war-eeun da : Brud Nevez, 6 ru
Beaumarchais, 29200 BREST.

Ar chekennou-post a zo da veza laket war ano P.-M. Mevel, C.C.P. 1499-55
Roazon.

I.S.S.N. : 0399-7014

Disklîeriet hervez al lezenn : Kenta trimiziad 1979.

C.P.P.A.P. : n° 34.627.

Ar merour : P.-M. Mevel

Mouplet gand Ti-moullerez ar Martolod, er Gelveneg (Imprimerie du Marin,
le Guilvinec).

C. evid an oll bennadou.

N'eus ket a aotre d'embann eur pennad diwar Brud Nevez, heb beza bet an
aotre d'henn ober.

Ar skridou hag ar pennadou a vez embannet e « Brud Nevez », n'emaint ket
da veza laket war gont ar gelaouenn heh-unan, war gont ar re o-deus skrivet
anezo hebken.

Ar skridou ne vint ket embannet a vo kaset en-dro ma vez tu.

TAOLENN

- Naig Rozmor : Abaraeevez.....	P. 3
- Job an Irien : Ouel an noz	P. 4
- P.-J. Helias : Pôtr an hent	P. 6
- H. Gaudart : Mervel	P. 17
- Y. Miossec : Dreist ar mor braz. IX.....	P. 21
- Brud ar Yez hag ar vro.....	P. 31
- Taolenn ar pennadou bet embannet e « Brud Nevez » e 1978.....	P. 33

Nevez advoulet :

BUHEZ HA FALTAZI gand ERNEST AR BARZIG

Eil levrenn : Kaoiou eun Tregeriad

« Dindan e bluenn, rannyez bro-Dreger, yez e gavell, a gemere eur stumm lennegel, en eur zerhel bepred koulskoude he blazenn bobleg saouruz ha dispar. »

P.M. Mevel

Priz an eil levrenn-mañ : 18 lur.

Da veza goulenet digand : Brud Nevez, 6, ru Beaumarchais, 29200 BREST - C.C.P. P.M. Mevel 1499-55 Roazon.

DA LENNERIEN « BRUD NEVEZ »

P'ho-po da gas hoh adkouamanant deom, n'an-kouait ket he-deus ezomm « Brud Nevez » da gaoud koumananterien all. N'ankouait ket eta ar ginnigadenn on-eus greet deoh en n° 19.

E-leh adkouamanati evid 50 lur nemedken - priz ar houmanant ordinal - ma hellit, grit evid 100 lur. Hag ar 100 lur-mañ a dalvezo deoh e gwirionez evid tri goumanant :
- hoh hini, evid eun dalvoudegez a 40 lur nemedken
- hag hini daou all a dud, a hellit koumananti da 30 lur nemedken (gand ma ne vefe ket koumanantet ar re-mañ dija, evel just...)

Er stumm-ze, ho-po tro d'ober plijadur da dud euz hoh anaoudegez, ha da renta servij da Vrud Nevez, hag a rank kaoud muioh a lennerien bepred.

Eun dra all : na jomit ket da ruza re da gas deom talvoudegez hoh adkouamanant. N'on-eus, koulz la-vared, nemed or houmananterien da zerhel da vond war-raog...

Lez eil levrenn
Eil levrenn
Lez eil levrenn
Eil levrenn

Lez eil levrenn
Eil levrenn
Lez eil levrenn
Eil levrenn

ABARDAEVEZ

Pa vo noz war va halon
E vo teñvallo ar bed
Med on daouarn, va mignon,
A jomo atao skoulmet.

Kutuillet on-eus kalz roz
Ha greet ganto ordennou
Araog o dastum kloz
Evid an diskar-delou.

Tañvet eo an oll meuziou
'Ginnige or harantez
Pignet om war meneziou
Uhella al levez.

Setu an abardaevez.
Ema an heol e koll-kuz.
Na kaer eo bet an devez
Ar hornog henn lid e ruz.

Erru noz war va buhez
Al labous 'n-eus tavet
Va spered 'nij dienkreiz
An eost a zo medet.

NAIG ROZMOR

OUEL AN NOZ

Gand ouel an noz du
War ribl an deiz
E varv an heol ru
War park ar feiz.

Enaouet ar hoar
Em daouarn bleud.
War bannou al loer
E red da skeud

DISKAN :

Gand trouz an hent-karr
An avel treud
A zigas d'an tan
Da anio beo
Ha liou ar pao-bran
Er hefiou teo
A zans 'vel eur han
E-kreiz ar reo.

Da vale ken skañv
A dreuz an noz
Vel labous an hañv
Ha frond ar roz.

Eun taol war an nor
Hag eun taol all;
Va dom a zigor
Gand nerz ha mall.

Va zi n'eo ket din
Na va buhez;
Va bed beb mintin
A zao didruez.

Te laro warhoaz
Pa vin nehet
Te flouro va skoaz
Pa vin kousket.

Te lusko va foan
Pa vin doaniet...
Med debr mad da goan
'Korn va oaled.

Eur vuhez a-bez
Zo deut ganez;
En tantad tan beo
Eteo va yeo.

Ha bremaig hebdale
Da houlou-deiz
Da skeud heb huñvre
Vago va feiz.

Dreist ouel an noz du
War ribl an deiz
Paro an heol ru
War park ar feiz.

job an irien

POTR AN HENT

En e zav er foz, eur pez den seh a laboure beteg termal. E drañch da denne gantañ skejennou geot da renka euen ha piz war gostez an hent. Hag e tiskoueze ar foz beza eun hir a naer leunwad he-dije dilezet en he hichenn he dibourh glaz goude diskantet.

Kemend ha gand ar skuilder hag ouspenn, an den a huanade gand ar c'hwervoni. Da betra e talvezé dezañ palarad ha pigellad penn-da-benn gand e vuez ? Daoubleget bepred ouz an douar, o tispaha anezañ diehan, birviken ne oufe euz esper an hada nag euz levenez an eosti. Labourerdouar koulz hag ar re-ze a boanie er parkeier, ne oa dezañ priz ebed diwar e strivadeg nemed al louzeier-staota druz hag ar bleunvigou o liou fall, ganet ha gwisket gand an aotrou Doue war gostez ar hleuziou. Geot e foz, zoken, hag a zedenne muzell gleb ar zaout, a oa divennet outo dindan boan a jandarmidi. Nag eun druez !

Lod-all, outo perhenned war zour kaer ha mad, a leze da greski warnañ al linad bividig, an diod a valan oh ober digorou dezañ e-unan keit ha ma pad an avel. Hag an drez, e-giz er mell park bosigellet ma helle gweled anezañ dreist eur voherger mein seh. Eur veill vrall-divrall, fentusod da weled eged reuzeudig, a zave aze kroaz voñs he bannou ne trofent morse mui. Eun devez, deg vloaz araog, ar meiller e-noa kavet en e greiz eur c'hoantadenn ziboell e-keñver ar pesked bian konfizet dre eol e boestou houarn gwenn. Mond a reas da zebri outo bemdez en ostaleri dost an Ti-Bos. Aze, eur beajour-kenwerz awenet bero a reas dezañ mez ablamour e lonke jistr gand e zardined. Hegaset en doare-ze, egile en em daolas d'ar gwin ruz hag adaleg neuze e oe echu

dezañ, rag eur breizad a zilez ar jistr a zo eun den kollet, peb hini henn goar. Ar meiller ne guitee eun ostaleri nemed evid mond a-benn euen d'eun all, genou da genta, daoulin gwag, e hourlañchenn sec'hoh eged eur hraou-an-eskern. Oll bourhadennou ar hanton a gavas tro da c'hoarzin gand e gorvajou d'an deveziou foar. Tra drist a-walh, eun den reizet ken mad en e vuez, nevez oa.

Ar veill ziñiv a oe aloubet kuz-ha-muz gand an ilio, an nor brefvedet a gouezas d'an traor eun devez bennag, o lezel he marhou hag he liaoennou da c'hoari dindan an avel-mor. An hent-karr, e-noa gwelet o storlokad en e anrodou, euz fin mis eost beteg kalon ar goañv, kemend a gargizennou greun, a oe goleot a vrug glaz-ruz. Ne jome e noaz, a-dachadou, nemed ar chapeled mein plen, laket diouz reiz, eur hammed etrezo, hag a ree tro da dizoud ar veill d'an deveziou gloo pill, pa ne veze euz an tro-war-dro nemed bouillenn ha fankigellou. Hirio, avad, ar glazarded bian rouz a helle labaskenna brao en heol heb aon rag botez tachet ar goueren o klask maladenn. Teuzet ar goueren. Nag eun disterra euz outo ken. Echu. Eur meiller all, kalz pelloh, e-noa paket anezo en e zali.

Ar perhenn divestret, koulskoude, a zistroe c'hoaz a-wechou d'e zomani, war zigarez eur hleñved bennag a daole anezañ dinerz d'e wele-rez, pe o tond deuz eur foetaedeg re gastizuz e tier mistri labourerien brokuz gand o lambig. Ar sakre lambig-ze ! Neuze e veze klevet sabad an ivern. Blejal a ree ar pôr sez diskan ar roll brézoneg, ar re zizrouka koulz hag ar re hudurra, oh ober gand eur rastellad malloziou e leh ar homzou a dehe dioutañ. Peotramant e tistage eur hiem unton ha dibaquez, o tasprezeg gand blejadennou eur penn daonet war ar grill. Pe c'hoaz e yude war eun doare skilh e behejou, lod outo diwar e faltazi, m'azgoulenne an distao evito bewech digand e vignon a-viskoaz, ar hantonier. Desket o-doa lenn azamblez, kea ! Pôtr an hent, ar vourh o veza re bell, a oa boazet da zebri e verenn e kambr ar veill, war eur hoz a daol-gov hej-dihej, pez nemetañ a jome euz an anneze teuzet kuit.

En eur vond hirio d'ar veill, a-dreuz an drez hag ar hailloz, e klevas mouez leun-win ar meiller o kana AN HINI GOZ. Honnez eo kanaouenn an oll vuzulou-dreist, ha pa vefe ar re-zinez, ar re-gil pennerez, ar re-velkoni heb abeg skler, ar re-levenez dihortozet pe ar re-vezventi da skuilla daerou. A-walh deoh cheñch ar houbladou hervez digouez ha den, biskoaz, ne vez paket berr evid henn ober. Ar meiller nebeutoh eged den all ebed, rimadelli ma ree a galon vad araog mare ar pesked bian.

Kerkent hag êt tre, ar hantonier a strebotas ouz eur skalier

striz a gase da gombod ar vein-mala. Paka ree ar veill sklerijenn dre eun toullig dirag an nor, med ar vugale, evid c'hoari eun dro gamm d'ar mezvier, o-doa stanket anezafñ dre deurle mein. Dindan ar skalier e oa astennet ar meiller war eur gwiskad seier, liou al loar war e zremm ha stambouhet a lard fall, mezo-dall ouspenn. Eur wech c'hoaz, ne oa ket deut a-benn ar pesked bian d'argas efed ar gwin ruz. Ar pôtr a gane fri hag all, eur skodig-dant bennag o terhel stard war garenn eur horn berr e bodenn a-dreuz a fenne dezañ al ludu en e gerhenn.

Ar hantonier, dizamand ouz an daolenn-ze, a gemeras asez heb ranna ger. Dispela reas ar mouchouer a oa endro d'e galetez ha staga da zebri. Neuze dres, ar meiller a jomas peoh. Pounner e govor, e troas war e wele-rez heb digeri e zaoulagad.

— C'hwi 'ni eo ?

— Me 'ni eo, eme egile, plen e vouez.

— A, mad. Mad.

Ne oe klevet ken nemed chagellou ar hantonier ha trouz tennou alonker. Echu gantañ, an debrer a zastumas e vruzunou, piz-ha-piz, e doare ar re baour a oar priz ar boued. E oa war-bouez mond kuit pa zavas ar meiller war e goazez goude beh-ha-beh spontuz, hag a zeus a-benn da baka eun treust bennag, en em lakeas en e zav, abafet, diasur e zivesker, e zivreh o roefvi endro dezañ. Mond a reas gand mil boan da glask e voutou. En aner. Ar hantonier, ken sioul ha tra, a gouche e gorn, e viz-yod gand e labour.

— Ho kwalh a zo ganeoh, a gredas-eñ ranna.

— Ma gwalh, a grozas egile, broudet an emvrud dezañ, mezvier a gar soñjal e talh mad an taol. Ma gwalh a laverit ? Mond a ran da ziskouez deoh.

E zorn a yeas don en eun toull er voger, a dennis er-mêz eur voutaillad hini-krefv m'en em lakeas e tu d'he divonta. Eur gwali labour, med a-voaz. Dond a reas gantañ.

— Eva an-unan ne dalvez ket. Ni zo vond d'ober yehed, ma breurig.

Teneraad a reas.

— C'hwi an ever dour, n'ouzoh ket petra eo ar gwir vuez. Ar vezventi 'ni eo. P'em-eus evet ma fegement, an oll draou

a ya endro em zour vén. An avel a zav, ar bannou a skrij hag a loh, flourig-flour. Klevet a ran ar framou o strakal, an ahel o wigourad, klevet a ran. Ha sevel ma fri war-du ma mein-mala. A, ma mein-mala ! Drailla ha drailla reont. Hag ar boultern wenn-ze endro din war eun taol, o hlavi e-giz diouz eun tamouez fin-fin ! Kas a ran goustadig ma biz-meud dre ma falv da houzoud ouz ar bleud. Bez ez eus bleud em dorm, bez ez eus outañ.

Dond a reas a-daoladou tre ouz ar hantonier, lakaad-dezañ war e skoaz eur penn kritet e zaoulagad doureg ha teurel war e alan.

— Paour-kêz diaoul, a huanadas ar hantonier evitañ e-unan.

Trumm, ar penn-mezo a zavas da laez ar voutaill ma strinke diouti ar gwin ardant da-heul e jestrou direiz.

— Ni zo vond d'ober yehed d'ar vougred vad. En ano sant Faron, bez e rank ar peurrest euz al litrad mond da netra. N'eus ket a-walh outañ zoken evid daou zen gouest. Eom de'i !

Ar hantonier, avad, e-noa paket ar voutaill diwar-nij hag eur predig goude setu hi kuzet prim en e zah.

Ar meiller, da genta, a jomas divarhet. Ha nebeud-ha-nebeud, e lagad a zivoredas hag a zellaz krit. Eur gouunn a ziwanas ennañ, a oe darevet dioustu, a darzas gand eur strakad kunujennou ha malloziou.

— A, ne fell ket deoh eva, kantonier brein ! Ha me, kennebeud all, ne fell ket deoh e evfen, han ! Piou ar mestre amañ, piou ar mestre ? Me zo braz a-walh da zioueri eur vagerez, skrabrer fank, klevet eo ! E peleh e sank ho fri seurt tud egistoh ? N'eus ket a-walh gand ar person-parrez d'ober prezegenn ? Er-mêz ahann ! Ne fell ket din gweled ho tremm mab-ar-horeiz ken. Hag a-benn eun devez bennag, ma n'em-eus ket eun nor bounner da zivenn ma meill ouz an ebrest dizoutanenn, ra lonko diaoul ar Yeuh ma fenn ha ma rîr !

Egile e-noa taolet endro ar voutaill war an douar, faezet an tamm outañ, hag en em denne kuit heb grik na mik.

Ar hantonier a gerze gand an hent war zoug e gamm, med war ziwall hervez kont. Derhel a ree en e zaouarn eur pal ledan en doare ma talh eur pesketer cheored e vaz-roued. Ar cheored ne oa ket o hedal, ar vein lammet er-mêz diouz o zoulligou ne lavaran ket, ar vein a ruill ha ne

zastumont tamm kinvi ebed. Riñsa ree anezo gand eun taol prim en eur skraba an douar ha, pa oa gantañ liez hini, e lakée anezo en unan euz ar poulligou diniver m'en em skeude en o douar glao eun oabl dilaquen. Goude-ze e tenne diouz foar riblenn eur voudenn zruz d'ober ganti 'vel gand pri evid startaad ar stouvadenn diwar zav. Hag e vase glahar etre penn ha kalon. Da betra e talvez dezañ ober oli jestrou ar pesketer heb kaoud ar briz outo, heb gortoz ar blijadur da weled ar cheored o fistilla er vaz-roued e-leh an divalo a gaillastr-ze war an houarn tano ? Hag euz ar vaz-roued e kase beteg ar roued sardina, euz poulligou douar an aod beteg an donvor, d'an nebeuta beteg kreiz ar pleg-mor, hemañ divennet ouz an treued egistañ, an dud a netra. Kared e-nije n'eo ket difallic an hent, med tera, kalafeti eur vag he dalh stard, euz ar re ma oa perhenned warno an darmvua euz pôtre ar gêriadenn-ze, e-kichenn ar mor, pesketerien ha kouerien war eun dro. Eñ ne oa outañ nemed eur hargiad-parrez, kouer-a-nerz ene heb an disterra keñver douar da labourad, pesketer diouz diviz heb eur hoz skafig da redieg chañs ar stronk.

Kroazia reas e zaouarn war droad e bal ha harpa e chink war e vellou rust, c'hwerio an tamm outañ. Kared a ree e nesa hag ar meiller, ken diskaret ha ma oa, marteze ablamour da ze, a oa an tosta nesa. Med an didalvez brein-ze e-noa dezañ oll madou ar bed-mañ hag o leze da vond da goll. Euz an hent e oa e vag da weled, war leur ar veill. Deg vloaz abaoe m'he-doa sanket he fri er houmm evit ar wech diweza. He hein da laez, talvezed a ree da goef-toenn d'eur pennad mojer izel, eun doare karr-di evit eur hravaz distrollet hag eur benveg merglet bennag. An oll draouze a vreine goustadig, ar vag d'o heul, he livad diskantet, he zer fin-echu. Nann, ne oa gwir ebed. Hag ar pôtr o huanadi e-pad m'en em damalle kaoud an oaz-kren, pez ne oa ket ennañ.

O tond euz ar mor tost, eur sternad kezeg a dreñemas e-biou dezañ, eur pez marh-kleur o stleja eur harrad trêz hag a-drefig, staget ouz ar garrastell dre al lêrenn, eur ebeulez yaouank war ziouenza. Lost hir al loen, taiolet-distaolet diouz e gammédoù, a flahade dieguz e zaou gostez. A-greiz-oll, avad, e chomas a-istrabil, dilusk ha dinerz, aroaog trei da blega diwar e wrizienm hag prestig goude e tihereunias etre roudou an hern ar boullouigou téñval ha skeduz war eun dro a vez dasturnet piz gand merhed ar vourh da larda ar bleuniou-pod, ficherez boazet o frenestri. Lod en em flastre d'an douar gand trouz ar pezell ha ne fiñvent ket ken, an tamm pladet en eur goueza oh ober sichenn dezo. Lod all, kaletoh e ranker kredi, a ruille a-zeou pe a-gleiz, hanter-zigor e-giz klorennou kistin aho, hag a roe da weled o bouedenn zruz ma lîntre enni plouzennou hanter-vruzenet ha greunen-

nou kerh a-bez.

Ar hantonier, gand e bal, a gutuillas unan, a bakas anezo en e zorn, a reas poultrenn ganti hag a droas e spered war eur zoñjenn all.

Eun tammig diwezatoh e tebre e verenn, azezet war eur bern mein, ar meiller o veza grët lakaad war e veill eur pez dor e koad dero. Ne oa ket dispennet e zroukrahs da heul moged ar vezenti hag e geneil a oa gonezet gand an doan o verzoud e-noa kaset da netra evit eun diod a drouz eun hanter-kantved a vignoniez ma ne oa ket deut a-benn outi kemend a grogadou, kemend a dabudou evit labouséet, dinezit, kanetennou skrapet, merhed war veno distroet, votadegou-kêr, an eil o veza ruz hag egile gwenn. Padal, en e gichenn, ar haoh-marh a zehe war eun tamh chournal a oa bet endro d'ar bara zegal ha d'ar jelkenn gig-sal.

Trei ha didrei a reas war dro ar veill beteg an devez benniget ma chomas digor an nor gand ar penn skafh a veziv. Eur wech êt ebarz, e roas eun taol lagad da veza asur ne oa ket ar meiller e kêt. Hag e sankas e zorn en eun toull euz ar voger ma ouïe kaved ennañ pourvezadenn vutun e gomper. Aze oa, e gwir, eur ruillard hini griz-korn paketet en eun delienn gaol da zerhel anezañ fresk. Dispaka reas anezañ war an daol-gov, ha tennañ deuz e chakod ar haoh-marh seh-mad. Goude muzuliet gwella ma oa d'ober, e teus da gaoud eur meskaj a-du. Ha setu peb tra adlakêt brao e-leh ma oa. Ar hantonier en em riñsas kuit ha kemend e tride en e galon ma vouskanas heb gouzoud dezañ AN HINI GOZ.

Ar hantonier, daoulinet war eur zah koz, a zraillé mein. Da venveg e oa gantañ eun horz pounner. Lunedou broed a ziwall e zaoulagad. Hogen, e-giz boazet, n'ehane ket ar pôtr da ranngaloni. En tu all d'an hent, mafsonerien a zave eun ti, a bike mein aketuz gand o labour. Dre ma save ar mogeriou, peb mén a gave rik e blas. Padal eñ a frigase e re a-dreuz hag a-drak hervez eun tres bennag lakeet dezañ gand ar Stadvererez. Eur wech ma oant bet diñset gantañ en eur mouli koad, ne helle ket padoud heb ober outo restachou vil. E vein dezañ ne dalvezfent Morse da zevel eun ti-oaled. Ne vefent ket gwelet o kenstrolla eun tal-dirag gand o feiziou diunvan. Ober a ratent, distumm ha lemm, diouz ma tigouezfe ganto kouenza, eur pavet dizano da veza kompezet gand ar ruil. Hag ar paour-kêz den, ne oa dija na kouer na pesketer, ar micheriou uhel, a zoñje ne oa ket zoken eur micherour par d'ar re all. Gouzañv a reas beteg heugl e-giz bewech ma veze gonezet e spered gand ar preder mantruz-se. Hag aliez an dro.

Trumm e santas eun beo bennag en e gichern. Skei a reas goustatoh gand e horz hag, etre daou daol, e harze eun disterig da hedal. War an diwez, pa ne zeue netra, e savas e lunedou war e dal hag an heol noaz a zallas dezañ e zaoulagad. Ne welas da genta nemed skeud ar meiller azezet er foz a-drefv e gein hag o chakellad eur yeotenn, e zremm o tiskouez ne oa ket war e du. Diwar zour an den, ouz eur gwel outafl. Pebez burzid ! Ar hantonier a droas kein dezañ, a ziskennas e lunedou, a grañchas en e zaouarn hag a bakas krog en e vaill braz.

— Kantonier, a halvas egile.

Ar maill braz a zavas, a skoas kreñv d'an traof war eur mén a darzas e tammou.

— Ne fell ket deoh selaou ahanon, Fanch ?

Touet ho-pefe kleved mouez gleb eur bugel war-bouez leñva. Fromet oe egile da veza galvet gand e lesano. Ha koulskoude...

— Serret an Ti-Bos, hervez ma welan, e tistagas brao pôtr an hent a jomas heb skei war e vein.

— N'eus ket kont d'eva ken — izelloh ha tristoh ar vouez dre ma yee — Me zo klañv-fall, kantonier, gweled mad a ran emon... ya, emon o vond da lared kenavo.

— E peleh oh paket ? oe respontet dezañ.

— O, penn-da-benn. Klañv on penn-da-benn, c'hwi oar mad, med abaoe ken pell-zo ma n'en em jalan ket gand kennebeud. Pez a ra din beza nehét, kantonier, pez a ra din kredi emon war ma zalarou, ma butun 'ni eo. Ma butun, kleved a rit ! Me gav gand ma butun eur blaz iskiz. Trei a ra ma fenn kerkent ha ma tanan ma horn-berr. Put ha goular eo war eun dro, re-bar d'eun dislonkadenn. Eh !

— Hañ, eme pôtr ar haoh-marh, dedennet beteg ar mel gand ar gaoz.

— Mad zad, Doue d'e bardono, a oa heñvel ouzon, a gendhalas ar paour-kêz diaoul. Chomet eo pell da ruza, taget kil-ha-troad, e izili skoulmet, nemed e vutune distag e gorn. Eun devez p'em-boa e leuniet dezañ, e tennas eur bouillad bennag dioutañ hag e lavaras din, tristig meurbed : na pegen fall eo, sant Erbod, na pegen fall ! D'an abardaez e oa maro. Da lavored deoh...

Eun huanadenn hag ar meiller a jomas peoh. Eun hillig a zudi a gase dre govr egile. Klasket oa gand an hig hag ar

paz war eun dro. A-boan ma ne ziollas ket da c'hoarzin.

— Mar fell deoh mond kuit e-giz eur hristen mad, ma breurig, poent eo deoh mond da baka sakramant an nouenn. Gwelloh ober an diarbennoaraog en em ziskouez dirag an Drinded.

Aaelou a rede bremañ war dremm stambouhet ar meiller. Mouez e gomper a gendalhe, didruez.

— An diabarz eo hag a zo klañv, ar hreiz euz ar hached eskern, petra ta ! Lakêt eo, a-bouez eva e-giz ma rit, kement-se a ra ampoezon er skevent, er zah-boued, er bouzellou hag er rest. Ha pa zav ar c'hwez fall da laez, ahanta... ahanta, ar moged a zo gwastet ganti, petra lavarin-me deoh !

Gand e zaou zorn oh ober van da vezata e taolenne, tu-bennag e strad ar staon, moged ar horn o keja gand flér an deveradurioù koll-yehed. Ha kerkent e oe broudet gand eun taol morhed. N'eo ket mad kas ar peher d'an dispi. Klask a reas enaouï ennañ eun abeg bennag da zerhel d'e vuez.

— Heb konta n'eo ket tra yah en em voueta gand boestou pesked bian nemeto, pa gaver kant ha hant miliad euz ar re-mañ o fistilla er mor kichenn evit ar re o-defe kalon a-walh da vond d'o faka. Pesked fresk-fresk ha ne vefet ket seizdaletoh o parea deoh an diabarz. Bez e hellit c'hoaz en em denna a-zirag pig Herri Skañv, an touller beziou.

— Re ziwezad, a vouskomzas egile. Me oar eo re ziwezad. Emañ an Ankou en hent evidon.

— C'hwi a zo euz ar re a halv an Ankou bemdez-doue da veza asur ne zeuio ket. Dond a ra hennez pa blij gantañ, ne gar ket beza dalhet da zond.

Ar hantonier a zraillas eur mén bennag, a gomzas euz ar maro tonket d'an oll, euz sempladurez mabden, euz azbevidigez ar horvou. Hag e silas eul lagad souch war ar paour-kêz diaoul divi er foz, brevet a geuz. Eun taol seh da gas e gasketenn a-drefv ha setu ar pôtr o skraba e glopenn leun e vizied. Eun taol lagad all. Furchal reas en e chakod.

— Ha plijoud rafe deoh tenna war ma butun, meiller, ma mignon ? Kemeret 'm eus anezañ er vourh, ar mintin-mañ, fresk ha druz. Ma ne garit ket ar bibennad-ze, koulz eo raboda an arched deoh.

Ar mezvier, o kleved kement-se, a vougas, eur hlemm.

Gand e vizied o krena an derzienn e pakas eur meudad vutun en hoh-kelhenn kinniget dezañ gand egile, e choukas anezañ diskredig en e gorn-berr, e tennas tan. Gand ar bouilladou kenta, avad, e zremmou a zistennas, neuz e henou a oe kemmet krak. Pa ne helle ranna ger, e ardou a ziskouze from ar baradoz, eur mor a roufennou a chale hag a zichale war e veg, klogorennou glaourenn a darze laouen e korniou e ziveuz. Skei a ree d'an douar gand e zeul e-giz eur jao o kas ar gavotenn. Erfin e teus a-benn da deuel e grañch goude bet mouget meur a wech. Neuze, na kentoh, e harzas e eurvad hag er geriou, mall ganto mond er-mêz, a c'hoarie patati en eur drei sod warno o-unan.

— Kantonier, kantonier, mil gurun ! Deut eo endro. Sellit ta ! Santez Vari ! Na pegen mad ! Tible die ! Me grede din beza maro. Petra lavarit ? Ma fevar blankenn ! Ha ha ! N'eo ket rabotet c'hoaz ma flakkennou. Kousked a rin pell c'hoaz heb a holo. Roit din ho putun endro. Roit din !

Ar hantonier a skoe pouunner war e vein, e-giz eun hag a zastum e spered. Dizamant da weled, eun dispah a gase beh en e greiz. Barr levenez egile a goueze tamm-ha-tamm. Ar gourgouillou diweza a oa diskennet er hourlañchenn. Eur rufladenn ziweza he-doa distanket ar fri. Eur bouillad moged o tispenn en èr a zeblante beza glannoh eged ar glandar e-unan. Ar meiller, dieubet 'vel ma oa deuz anken ar Barn Diweza, a zeue da veza tener.

— Hegaset 'm-eus ahanon stard a-wechou, a anzavas-eñ. Petra fell deoh ! Pa welen ho fas bouger onest, kaer dinamm, c'hwi a glafiv ahanon gand ar gounnar. En ti-skol, dija, a-boan dilezet ar zae ganeom, c'hwi a zelle ouzon heb ranna ger pa reen ma fennad skrid diwar hini an tosta din, c'hwi hoh-unan. Hag abaoe eo ar memez tra bewech pa ran sotonioù. Mar kav deoh eo èz kaoud eur goustiañs dindan stumm eur hantonier, da lavared an den ma kejer gantañ an alies a war an henchou ! O, gouzoud a ran e rit kentel gand ho skouer vad. Re-bar d'eur zant ez oh, kaer lavared. Dao deoh poania stard da zevel ho pandenn marmouzed, en diouer a beb tra pe dost, heb ho hanter-diegez zoken, peogwir eo mard Ma-Louis, Doue d'he fardon. En ho kwir emoh, ya, en ho kwir. E-keñver ar vugale, gwelet 'm-eus anezo n'eus ket pell. Livet fall a-walh, re nebeud a voued, hañ ! Mar karfe deoh labourad ma fark endro d'ar veill, c'hwi a dennfe dioutañ bravig diou zousenn a zahadou avalou douar, heb konta al legumachou munud. Lezel a ran anezañ ganeoh. Pez a ran gantañ ha netra...

O kleved ar geriou diweza, ar hantonier e-noa dispeget diouz e vaill braz, kement e kreñv e zaouarn.

— Diskouez a rit beza pareet gwali vuau, emezañ oh ober goap. Ablamour ne oah ket ken klañv-ze emichañs.

— Ne oan ket ken klañv-ze, a hrougnas egile, heskinet. Kared em-bije gweled ahanoh em flas. En em houlenn a ran zoken...

— Ta ta ta, kement-se a zo huñvreou toud. N'emoh ket o vond da vervel bremañ, amzer a-walh ho-po diwezatoh. Amzer a zo atao hag asur eo pep hini da zond a-benn euz an taol-ze. Med setu amañ : c'hwi a zo eur pôtr dilabour hag e-neus amzer da spial ouz e zah-eskern. Hag ouspenn, mond a ran da zisplega deoh eun dra : kredet ho-peus mervel ablameur e kave deoh e oa fall ho putun. Ha fall oa, gwir eo, dre ziouer a èr. Er a rank kaoud ar butun, tible, e c'hwez vad a ya da goll pa 'z eo dalhet kloz. Perag, meiller, ho-peus grët lakaad eun nor war ho meill, hag eun nor dindan eun alhwez c'hoaz, en eur vro e-leh ma vez digor an oll dorioù e-pad an deiz ?

— Mond a ran da ziskara anez, a dridas ar meiller, ken laouen da veza adkavet e beoh ma ne deuas ket en e zoñj e oa dalhet oll ziaoulegez ar vourh e tri ferson, ar hemener, ar sakrist hag ar hantonier. Ar bevaré, ar binlaouer, a oa o sakouez mervel, leusket gantañ e lodenn d'an tri all.

— Pe marteze e-neus klevet ar gentel, pôtr fin ma oa war yun.

Mond a rejont o-daou etrezeg ar vourh, kazel-ha-kazel, ar meiller o vouskana AN HINI GOZ war eun ton reizig a-walh. Pa yee a-dreuz ganti, se a oa ablameur e tiroudenne war dammou gousperou.

— Prometet ho-peus, eme d'an ampoent ar hantonier, rei din ho park da labourad. Eun distro avalou-douar ho-po digañin. Med bez ho-peus iveau vag ma ne rit ket kalz a dra ganti, eun doenn divalo evid eur harr-di ne dalvez da netra, koulz hag ar rest. Mar karfe deoh presta anez din, honnez a zo c'hoaz e-taill mond da hegasi ar brillian er pleg-mor. Me roio deoh pesked fresk da zigleñvel an diabarz ouzhou.

Eun taol lagad prim.

— Difreuzet a-walh eo, kaer lavared. Med bez e hellifen peñselia anez, ahanta, gand koad ho tor.

Dibenn an deiz a oe da zerhel en eñvor. Asanti reas ar hantonier mond da-heul e vignon en ostaleri an Ti-Bos e-leh ma n'e-noa stiejet e voutou gwech ebed c'hoaz. Sevel a reas

zoken ar brud e-noa plijet dezañ diskenn eur werennad gwin ruz, med an ostizez, maouez onest ma oa, he-deus embanet dalhmad e-noa kaset en yehed d'e gomper gand eur beziad kastillez distanet dre limonadez. Evid ar meiller, avad, tou a reas, dindan strafull an anaoudegez vad, chom heb gouzañ en e gory an disterra pesk bian e boest. Ne reas ket ar memez tou e-keñver an evachou krefv. Ken e rankas pôtred an Ti-Bos teur arnezañ en e vern, gwella ma oe dezo, en eur hraavaz rodelleg d'e charrea beteg e lofich. Pell amzer abaoe ma oa astennet ar hantonier en e wele, o huñreal gand eostou dreist-penn ha taoliou pesketa burzduz.

Antronoz, war-dro kreisteiz, ar meiller a oe kavet maro war e wele-rez. Eur maro boutin tre, ar gwin ruz er-mêz a gont. Ma oa deut d'emverzoud skler araog meravel, ar paour-kêz den e-noa soñjet, moarvad, e oa bet ar gwir gand e dad. Med penaooz an diaoul e-noa grêt evid distruja e zor dero ma ne oe adkavet birviken an alhwez outi ?

N'eus forz, ne baouezas ket hiviziken ar hantonier da skei e vea kulpa ken kaled ha ma skoe war e vein. Kredi ree dezañ beza lakêt e vignon da verval abretoh en eur ijina tro-gamm ar haoh-marh. Ha kemend a geuz e-noe da veza sorhennet gand park ha bag ma houlenas doujuz digand kargiad an henchou nompaz ober dezañ labourad war an hent e-leh m'e-noa maget e zorhennou.

Tregont vloaz goude, ne jome netra ken euz ar veill nag euz he zro-war-droiou. Netra kennebeud euz ar hantonier hag e vorhed. Hag ar haoh-marh a oa deut da veza ken rouez hag ar sardined er pleg-mor. Med euz an dro-ze tud ar vro n'o-deus dalhet ganto nemed efvor eur farserez dinoaz a zo lakêt hirio ganto war gont eur geben bennag, gwreg d'eur mezvier ma chefch e ano bewech. Pez a ra aotre d'ar wazed da gemer plijadur o konta anezzi p'emaient etrezo. Hag ar merhed, euz o zu, a zo bet klañvet a-wechou gand ar re-c'hoarzin diwar ar memez konchenn endro da gafe peder eur.

Setu penaooz, gand an amzer o tremen, e tro an darvoud da fentigell.

Per Jakez HELIAS

MERVEL

Peder eur a zones e tour iliz Sant Loeiz pa zeuas Anna er-mêz euz ti ar medisin. Eun nebeud kammedou a reas a-hed ar riblenn-strêd; hi a harpas hag a bouezas ouz moger loued eur stal-dillad en eur huanadi, ha goude eur pennadeg e kerzas endro goustadig evel ma vefe bet sezet eun tammiig he diouhar. E ti Levenez, eur stal-bastezer eh antreas, eh azezas er horn pella dindan ar gwerennou fichef kaer e boestou madigou, hag e houlenas eur banne te hag eun dartzenn avalou. Ar vatez he zerviche, en eur zelled piz outi, a lavaras, chalet :

« N'emaoh ket mad, Intron ? Liou fall a zo war ho pizaj. »

Anna a nahas daoust ha ma teue dour en he daoulagad, a evas goustadig he ze, hag a lezas war an daol he zartezenn rag he gourlanchenn gwasket, ne halle mui lonka an disterra begad anezi.

Goude heulia eur pennad dizoj ar strêdou, e pignas en he gwetur evid distrei war-zu Kemperle... med ne helle evid c'hoaz mond d'ar gêr : eur wenojenn a dreuze ar hoadeg a daspas a gase d'ar Vécheni war riblenn heotez ar stêr Laita. Aze e azezas war kev pilet eur wezenn-dero, e lezas erfin he glahar da greski enni, hag e krogas da ouela, he fenn stouet, he daouarn kroazet o steki a-wechou ouz he zal. Eur wech zoken e kouezas war an dachenn war he gourvez, heh ivinou a krafigna an douar gand kasoni ha kounnar, hag ho-pefè gallet kleved anezi o lavared e-kreiz he hivroudou fromuz : « Ne fell ket din mervel c'hoaz ! »

Pell, pell e ouelas Anna war he flanedenn griz. Abaoe eun nebeud mizioù he-doa santet o kreski en he hov taoliou droug a leze anezzi heb anal a-wechou. Med daoust hag eur vaouez poelleg a hell beza atao o teur ar kont euz pez a hoarvez en he bouzellou ? Ha bremañ... bremañ... perag he-doa gortozet

keit-se ? An droug n'e-nefe ket peget kement-se en he hreiz. Aspedet he-doa ar medisin, goude lenn an dielvennaduriou, da lavared dezi peseurt kleñved he-doa « lopet », o tiskleria en eur fougasi a-walh, ne oa ket eur vaouezig wan anezi, med eur vaouez heb aon dirag ar wirionez. « Ar mammou a zo klapiv. Dao vo operi. Ha dioustu. Na dermit ket ! » Eun taol arnev. Aze e oa ar gudenn ! Ar hrign beo, ar hleñved milliget e-noa kroget enni iver ! A ! Aotrou medisin, n'eo ket gwir eo Anna eur vaouez kaloneg. Med piou a hallfe ober fae war ar maro, war « e » varo ?

Anna en em lakaas en he hoazez war ar hev. Echu oa he barrad poan. He daoulagad hag he dioujod a dorchas; eun tamm kriba a reas d'he bleo hag e kempennas dre eun taol dorm he dillad chiffoñet. Diskenn a ree an heol a-uz d'ar gwez tou pog. Edou echui eun devez brao a-benn devez kenta miz du. Biskoaz n'he-doa Anna gwelet eun diskar-amzer ken dudiu, ken flour, gand bannou an heol klouar o skedi e-touez kurennou deliou melen ar gwez-fao ha dero, hag o lugerni war douriou damhlaz al Laita. Edou-hi o sevel goustadic gand ar chal hag o vourbouillad ar raoskl hag an elestr war ripl he dour-red. Neuze, en eur arvesti ouz an natur drugarezuz, e teus a-drumm soñj da Anna euz eun amzer dremenet, amzer he bugaleaj, eun amzer ken eüruz ma n'o-doa ket gallet darvoudou eüruz he buhez he diverka.

C'hweh vloaz n'he-doa kent pa' guitaas he zad hag he mamm goude ar brezel, meill o herent evit mond da glask gounid o zammig kreun da uzinou Pariz rag deuet e oant da jaoud heug ouz labour diwar-ar-mêz. Perag e chomas Anna vihan war o lerh ? An dra-ze ne dalvez ket ar boan da veza diskleriet, med evit Anna e oe eul levenez chom gand he zad-koz, hag al levenez-se a badas beteg he daouzez vloaz, de lavared eo beteg distro he herent d'ar vro.

Edo savet Meill-Ont war riblenn gleiz ar stêr Izol, eur veill evel kalz a re all, Meill-Ves, Meill-Steven, Meill-Stang, Meill-Troddo, anoiou a gan c'hoaz ma ne gan mui rojou ar mellou, siwaz ! Neuze e troe rod Meill-Pont, o ! Eur wech an amzer. Ne oant ket niveruz, ar goueren a gase da vala o zahadou gwiniz hag o fochedou gwiniz-tu, ha red e oe da dud-koz Anna evit gwellaad buhez reuzeudig, maga diou vuoh, eur pemoh hag eun hanter-dousenn yer o klokal hag o tiskrapa al leur. Daoust ma veze treudig a-walh ar zoubenn a-wechou, ne veze biskoaz divlaz ar vuhez pell a-ze, hag Anna, pa ne veze ket er skol e leh ma laboure dispar, a veze gand he mamm-goz el liorzh kempennet mad; heulia a ree iver he zad-koz pa vale ar greun, pa netae ar hleuziou drezeg, pa zastume brankou koad brein e naoz ar stêr, pe c'hoaz pa drohe foenn en e brajou. Hag aliesoh e veze dibreder, he-unanig o reded an traoniennou hag ar rozioù.

Ne hallo den diskleria biken pegement eo eüruz buhez eur bugel diwar-ar-mêz pa oar kared an natur. Neuze ar ger « frankiz » a gemer e oll ster. Goude, n'eus mui a frankiz, nann, biken. Anna a gare an natur hag an natur a gare Anna rag e kinnige dezi he finvidigez. D'an nevez-amzer e kytuelle a-hed ar hleuziou, bokidi-lêz, bokidi-anemon, treid-ébeul, kilked-broan; aliez e veze hardiz a-walh da vond er foenneg da zastum dornadou troiou-heol ha rouanezed-ar-prajeier. A-wechou e trouze ar stêr - dre ar roudouz, dre ar pont pleñk, pe dre skluz-ar-zili, an dibab a oa kaer ! - evit mond da furchal er hoajou, brouskaouj ha rohellaj paou, med he rouantelez a veze en tu kleiz d'ar stêr. Reded a ree heb bez a skuiz er gwerimier e leh ma poulze raden ha lann brasoh egeti, ar brouskaouj leun a defñoriou evid ar vugale a spered lemm. D'an nevez-amzer e klaske neizou med, trugarezuz, ne laere ket ar viou, med da fin an hañv ha d'enn kenta an diskar-amzer na pebez fest ! N'he-doa nemed dibab : kistin, per-laboused, (ha per-Talleg, per-Kerne, per rouz imboudet gand he zad-koz war kleuziou o farkou), polos-kemenerien, mesper, mouar... ha memez finij evid an hini e-neus passianted a-walh d'o dibluska - ha kement a frouez gouez a « charlich » an dent med a dorr ar zehed. Kistin ha mesper a veze ledet war eur gwele plouz er zolier; gand per ha mouar e veze aozet konfitur ha siroz; ha polos a veze beuzet el « lagoud » a veze an « hini dous » a zervichfe Mamm-goz d'ar mareou braz. An ol eürusted-se a veze luskellet gand kan an dour... eur han hag a echuas trumm gand distro kerent. Anna a zeue da jom da Gemperle hag a felle dezo kaoud o flahig ganto - ar famill he-doa kresket ha daou vreurg ar dezi a oa ganet e Pariz.

Paseal a ran war ar reuz a reas e ti he zad-koz, ispillit ouz dargreiz he « Nen », sachet, hejet, stlejet evel eur zah-pillou e-mêz an ti gand he zad. Med ! Dao e oa plega. Ha goude, ped kwech e tapas-hi an hent evid distrei « d'ar gêr » ? Ar flahadou, ar skouarnadou, ar freilladou n'o-dije ket reizet anez ma ne vefe ket marvet an daou goz daou zevez an eil war-lerh egile. Pa ouezas an darvoud e vlejas hag e ouelas e-pad deveziou ha deveziou, ha lavaret e oe e chomfe drol marteze. Ha setu toud... N'he-doa mui den da gared. Eun nebeud amzer goude e oe gwerzet ar veill d'eun estrañjour.

Pa oe resevet er Skol-Vestrezed e yeas gand levenez da Gemper, ha labourad a reas-hi atao evel ma vije bet al labour an dra dalvouduz nemetañ er vuhez. Eûruzamant he dimezi gand eur mestr-skol evelti ha ganediger daou vulg o-doa didanet poan he halon, med biskoaz ne ankounac'heas an droug he-doa ouz he herent. Daoust dezo da veza o chom en eur gêriadenn e-kichen Kemperle, ne yeas jamez d'o gweled. Anna a oa dizeblanthoñ e-keñver he herent eged ma vefent bet maro, rag maro he-defe kaset bleuniou war o bez da vare Gouel an Ollzent.

En eur zoñjal e kement-se e teuas keuz da Anna : marteze he-doa greet re a zroug evid an droug greet dezi ? Gwelet e vo an dra-ze war-lerh, ya, war-lerh he operation. Kalz a vaouezed a dap ar hrign-beo en o bronrou... en o mammou... aliez a-walh e vez red openi, hag aliez a-walh zoken e teu ar maouezed-se pare. Ale ! Perag soñjal er maro da c'hweh vloaz ha tregon ? Reutaad a reas he diskaoz ha kerzed a reas, sioulaet, war-zu he gwetur.

* *

Digoret e oe kov Anna ha serret dioustu : re bell he-doa gortozet hag ar hleñved e-noa kroget da grignad he hreiz.

War fallaad e yeas bemdez e-pad ar goañv. An droug a greske, didrueuz, Med, d'an nevez-amzer e kavas beb an amzer eun avzan a nerz. Eur mintinvez, en eur zihuni, skler he spered, e hopas d'her merh :

« Sikourit ahanon, Nola, da vond em hoavez, ha savit ar pennwele. Gwelloh egred biskoaz emaoñ hirio. E pese deiz emaoñ ? »

— D'ar henta a viz mae, mamm. Sellit peseurd amzer gaer ! » Ha Nola da zigeri an norvañchou hag ar prenest. An èr fressk a antreas er gambr hag a skubas c'hweziou pounner an noz.

Goude beza greet eun tamm kempen d'he bleo ha gwalhet he bizaj, e lezas Nola he mamm da ziskuiza. Er-mêz, er harz-siprez hag er brizkistin, e richane hag e tabute al laboused; an avel a floure ar ridochou hag a zegase eur c'hwez a zeliou nevez.

A-greiz-oll e verzas eur c'hwezenn o sklaza he zal. Hi a laoskas eun hirvoud, he horv a reudas; dirag he daoulagad disporbellet e paseas buan, buan, skeudennou ar bokidi-mae, a bodou-fao o deliou tener breset c'hoaz da veza bet broñsou, a veze gwechall lakaet a-ispli ouz prenestrou merhed yaouank; he beg a zigoras frank evel evid tapoud heh anal; he daouarn a fichas eur momed, hag Anna a varvas.

H. GAUDART

DREIST AR MOR BRAZ

IX

E KICHENN EUR PLAH YAOUANK GAND EUR VANTELL KREHIN

Pa zavan en oto-karr, n'eus ket ken nemed eur plas, er penn a-raog. Homañ a zo evidon. War va lerh ne vo losket den all ebed da zond. Pep hini a rank kaoud e blas. Ar re a n'o-deus ket gellet sevel e-barz n'o-do ket kalz a zale, pemp munut d'ar muia toud. Eun oto all a gemero anezo.

Er Hanada, an dud o-deus c'hoant mond pell a zo gwelloh ganto kemeret an oto-karr egred an treñ. Gand hemañ ne vo ehan ebed a-raog Montmagny, eiz kilometr hag hanter-kant pelloh egred Kebeg, da lavared eo tri-hant pevar-ugent kilometr euz Montréal. Med ne lakaom nemed teir eur evid mond beteg eno.

Em hichenn ez eus eur plah a zeiz pe eiz vloaz warn-ugent, gwisket kran gand eur vantell krehin loened gouez. War ar seurt mantellou-ze n'em-eus ket kalz a anaoudegez. Gouls-koude e ouzon ez eo homañ unan gaer kenañ.

Ar plah a zo eur plah koant-meurbed, braz ha moan. He bleo yell-kistin a zo kempennet mad. Eun dremm gaer he-deus, eun tamm re heñvel marteze euz hini merhed brao ar sinema amerikan a vez warno re a beñtur, a denn re da boupigou, hag a ne vez enno na kalon na spered. Abalamour da ze n'em-eus c'hoant ebed da genta da glask kôze ganti.

Med, henn lavaret am-eus dija a gav din, ar paour-kêz den ne ra ket atao ar pez e-nez c'hoant, dreist-oll pa deu dezañ kaoud afer gand ar merhed.

Homañ, koulz lavared kerkent ha ma'z eo lohet an oto-karr, a dro war-zu ennon hag a lavar din : « C'hwi, aotrou, henn gweled a ran, n'oh ket euz ar vro. Ma karit, e tiskouezin, deoh, dre ma'z eom, an traou braos on-eus da wagé en eur guitaad kér Montréal. » Hag eh en em lakaom da gózeal ha da zelled ouz an traou.

Heulia reom eur pennad mad eur ru hir a ne welom warni netra gwali vrao, da vihanna netra par da ilizou pe da diez koz ken kaer kérion Breiz.

Med a-greiz-toud e kuitaom ar ru-ze evid trei en tu dehou. Neuze ez eus dirag on daoulagad eur gwel dispar. An amzer a zo goloet, med eno emaoom war eun uhelenn ha dirazom, en traof, emañ ar stér vraz Saint-Laurent, ledan ha trañkil. Stériou braz ar Frañs n'int netra e-kichenn honnez. Amañ emaoom c'hoaz daouzeg pe drizeg kant kilometr euz ar mor (keid hag euz Brest da Varseille !) hag ar stér he-deus dija ouspenn tri-hant metr lehed. Don eo ivez, pegwir ar bagou brasa, ar re hag a rank kaoud daouzeg pe drizeg metr dour dindanno a hell dont beteg ar porz heb re a boan.

KER MONTREAL

Montréal, beza ma n 'eo ket ar gér-benn, a zo eur gér vraz, ar vrasha euz ar Hanada. Tost da dri milion a dud a zo o chom e-barz, an hanter euz tud rannvro Kebeg.

Eul lodenn vad euz an dud-ze, an drederenn a laverer, a ziskenn euz ar Zaozon hag a zalh stard da gomz saozneg. Ar re all, ar re a oa deuet o zud-koz euz ar Frañs, a gendalh da gózeal galleg. Tud rannvro Kebeg a blij dezo lavared ez eo Montréal « an eil kér gall euz ar bed. »

Ar gér n'eo ket gwali goz c'hoaz : n'eo bet savet nemed e-kreiz ar zeitegvad kantved, er bloaz 1642, gand eur Gall nobl, Paul de Chomedey de Maisonneuve. He ano kenta ne oa ket Montréal, med Ville-Marie.

Ar gér goz a zo war enezenn Montréal. Eno emañ e-harz ar menez « Royal », eur menez a zaou hant metr uheldeñ e-neus roet e an d'ar gér. Ar gér nevez a en em skign buan, pell diouz ar gér goz, war an enezennou all (enezenn Jezuz, enezenn Sainte-Geneviève) hag en daou du d'ar stér Saint-Laurent ha d'ar stériou all : « la Rivière des Prairies » ha « la Rivière des mille îles ».

Ne gavan ket e vije Montréal eur gér gaer. Gwir eo n'em-eus ket bet kalz a amzer evid ober anaoudegez ganti. Med gweled a ran dioustu ez eus e-barz re a diez uhel divalo, heb fum ebed, a douriou a dregont pe zaou-ugent

estaj. Eun druez eo gweled an tiez-se o sevel a-bik en êr, ken uhel-ze, en eur vro hag eus enni ken nebeud a dud ha kement a zour goulo. Sofjal a ran ez eo kresket re vuan, evel kérion braz ar Stadou-Unanet, gand ar homers hag an ijñerez.

Kér ha porz Montréal, a ra komers gand broiou ar bed oll. Kas a reont dezo gwiniz, maiz, soja, bleud a beb seurt, sukr, neud, lien, mezer, dilladou, krehin loened gouez, ler, bouteier ler, butun, koad a beb seurt, beb seurt houarn, kouevr, paper, bagou braz, traou evid an hent-houarn ha n'ouzon ket ped tra all. Med ind-i a reseou iveau traou a-leiz digand ar broiou all : petrol ha traou tennet outañ, glaou-douar, machinou a beb seurt, kamionou hag all...

Gwelit pegen braz e hell beza ar homers en eur gér hag a gas traou dre eur vro tost da ugant gwech brasoh egod ar Frañs, d'ar Stadou-Unanet, da bevar gorn ar bed hag a laka digas kement all endro.

Dirazom bremañ, toud an traou, nemed treustou houarn ar pont emaoom o vond da dreizi ar stér warnañ hag ar bagou braz a-hed ar porz, a zo gwenn-kann gand an erh. Hemañ a zo teo war an toennou endro deom ha pell du-hont, war an torgennou, en tu all d'an dour.

Ar Canadianez a ziskouez din neuze, a-raog ar pont, etre ar stér hag an dorgenn emañ an oto-karr oh en em lakaad da ziskenn diwarni, al leh ma oa bet savet diskouezadeg vraz Montréal er bloaz 1967. Chom a ra c'hoaz eno en o zao a-leiz euz an traou a oa bet savet evid an diskouezadeg-se.

Pa dreuzom ar pont, e welom dindannom dour arhantet ar stér o ruilla fonnuz en eur droidella amañ hag a-hont, beza ma n'eus ket kalz a gas gantañ. A-raog kér e oa eur froud leun a gounnar hag a fringe evel eur marh gouez, med amañ eo deuet da veza doñv a-walh evid digemer ar bagou braz war e gein.

PLENENNNOU, KOAJOU, ERH

En tu all d'ar pont, an oto-karr a zo war an hent braz, an « auto-route ». Hemañ a ya neuze eeuñ-tenn a-hed ar stér, en tu dehou anez, pemp pe c'hweh leo diouti, heb trezu na brouk na kér, heb an disterra sao etre Montréal ha La Pocatière, ar gérig am-eus da chom e-barz.

Souezet e vijeh ma weljeh pegen ledan eo an hent eno. Martez e-neus kant metr lehed, amañ an douar ne gouast ket ker. En e greiz, ez eus eur vandenn douar leton a hanter-kant metr da nebeuta. E peb tu, ez eus peder

roudenn evid an otojou ha pep hini he-deus pemp pe c'hweh metr lehed. Evel-se, peder oto a hell mond skoaz-ha-skoaz, heb riskl ebed da en em steki.

An erh teo a zo bet distaolet ha berniet war bord an hent gand an dierherien. War ar chaoser n'eus ket ken nemed an hini a zo bet gwasket stard gand pouez an otojou. An oto-karr, gand e rodou kaoutchou ledan, greet esprez evid an erh hag ar skorn, a ya gand ar foeltr. Ar hontor a verk etre kant ha kant-deg kilometr. Med mond a ra heb trouz hag heb stroñs, ha ni a zo èz war on hadoriou ledan ha soubli.

Penn-da-benn an hent hag e peb tu, war bemzeg pe c'hwezeg kilometr, ouspenn marteze, n'eus nemed plénenn, eur blênnenn ken plad ha ma ne heller ket gweled ar stêr en tu kleiz, memez el leh ma'z eo dizolo an douar labour, ha beza ma'z om gwintet uhel en oto-karr.

Med n'eus ket kalz a zouar labour nag a diegeziou e tu ebed. Peurliesa on daoulagad n'eus dirazo nemed koadou, koadou bezo ha koadou sapr.

Pell du-hont war-zu an drewwmel, en tu kleiz, dreist ar hoadou hag ar stêr, hag iveau en tu dehou, eur renkennad meneziou uhel a zav sonn diwar ar blênnenn.

An tammou douar labour goloet gand an erh ha leun a berlez gand ar frim, hag ar meneziou hanter-guzet gand ar vrumenn pe hanter-vesket gand ar houmoul griz a zo eun dudi o gweled.

Kerkent ha m'e-neus roet ar chofer avel d'an oto-karr e reom da vad anaoudegez, va amezegez ha me. Lavared a ra din ez eo iñfirmierez en eun ospital e Montréal, eun ospital bet savet gand ar re a ziskenn euz ar Zaozon hag a gendalh c'hoaz da gôzeal saozneg. Ar re-mañ a zo niveruz a-walh, pegwir ez int tost d'eur milion, an dredereenn euz tud kér. « Med, eme ar plah yaouank, an dra-mañ ne vir ket euz an oll da en em gleved mad. Henn gweled a rit, pegwir me, hag a gomz galleg, am-eus va labour en ospital saoz. A-hend-all, an oll a oar an diou yez, ar galleg hag ar saozneg. »

Hi a gomz mad ar galleg, heb aksant ebed. O vond emañ, a lavar din, da baseal gouel Nedelec en he famill, en eur gêrig anvet Saint-Jean-Port-Joli, tri hant seiz kilometr ha tri-ugent euz Montréal, pemzeg ha pevar-ugent pelloh egod Kebeg !

Pa lavaran dezi e teuan euz ar Frañs hag ez on eur Breizad, ez eo laouen-kenañ. Perag ? a houlennoh marteze diganen. Da genta abalamour ma'z eo genidig he famill euz

ar Frañs. He zud koz a zo deuet ahano daou hant vloaz zo. He ano, Leclerc, henn diskouez skîr a-walh. Goude, abalamour m'he-deus meur a amezeg deuet euz Breiz da chom er Hanada hag e plij dezi beb an amzer mond da zebri krampouez ganto en unan pe unan euz an tiez-krampouez a zo e Montréal.

Gweled a rit ne oa ket èz din koueza gwelloh. Ha ne zaleom ket da en em lakaad da gôzeal evel daou amezeg koz. Kalz a blijadur am-eus ganti, rag, beza ma'z eo gwisket kran, ez eo eur plah simpl, a oar traou a-leiz hag he-deus eur spered lemm.

On beaj en oto-karr a bad eur pennad mad, pegwir e lakaom teir eur da ober an tri hant kilometr ha tregont a zo etre Montréal ha Montmagny. Med n'em-mo ket leh da veza inouet en he hichenn. Ne baouezo ket da gonta kôziou ganen.

Arabad deoh goulskoude kredi ne deufe ganti nemed krakou. Ar hontral eo. Dîvizoud a reom diwar-benn n'ouzon ket ken pegement a draou. Sofj mad am-eus goulskoude e kôzeom diwar-benn he micher. Homañ a blij dezi. A-hend-all, a lavar din, e houndid mad ganti. War ar poent-ze, n'eo ket tost dezi en em glemm evel iñfirmierezed Bro-Hall.

Dond a ra iveau ar gôz ganeom war va micher din-me, war ar studiou e Frañs, war va beaj er Hanada hag er Stadou-Unanet, war ar galleg hag ar plas a vez roet dezañ bremañ e rannvro Kebeg.

War an oll draou-ze, beza ma n'eo ket eet gwall bell war ar studi, pegwir n'eo ket eet pelloh egod ar bakalorea hag ar studi iñfirmierez, ez eo gouest da zisplega gand gouziegez ha gand skiant ar pez a zo en he fenn.

« DEUIT GANEN DA ZEBRI KOAN... »

Lavared a rankan em-eus kermend a blijadur o kôzeal ganti ma ne welan ket kalz an traou a zo war bord an hent. Beb an amzer goulskoude e teu din rei eun taol-lagad d'ar blênnenn, med ne ran nemed gweled atao, heb paouez, an erh gwenn teo war an tammou douar-labour, war eun tiegêz bennag amañ hag a-hont, gand eun tour uhel en e gichern, eur « silo » da lakaad greun, war goadou bezo pe goachou sapr ha, pell du-hont e pep tu d'an hent, war-zu an drewwmel, war meneziou hanter-guzet gand ar vrumenn.

War dri-hant kilometr, just keit hag etre Brest ha Laval, ne wele ket an disterra cheñchamant war ar mèz. Ar chofer, oajet dija, (hanter-kant vloaz e-neus da nebeuta), eun den

braz, kreñv ha kalm, a gendalh da lakaad an oto-karr da vond buan gand an hent. War-dro peder eur e teu an deiz dija da deñvalaad. An noz ne vo ket pell ken o tond.

Er Hanada, koulz hag er Stadou-Unanet e teu kentoh an noz egend en Europ. Perag ? Abalamour ma ne vez ket greet eno gand an « eur nevez ». Eno emañ atao an orolachou gand an « eur goz », da lavared eo gand an heol. Abalamour da ze, da boent Nedeleg, e vez noz da bemp eur.

Dija, en tu kleiz d'an hent, pell du-hont e-harz ar meneziou, e welom goulou eur gêr oh elumi. Ar plah yaouank a lavar din neuze : « Ar goulou a welit aze eo re Kêr Kebeg. Homañ a zo en tu all d'ar stêr. Amañ emaom pevar pe bemp kilometr outi. Med ne dostaïm ket muioh. Domaj eo ne rankfem ket he zreuzi, rag talvoud a ra ar boan he gweled. Eur gêr gaer eo, kalz kaeroh eged Montréal. Med daoust ha pell-amzer ho-peus da chom er Hanada ? »

--« N'em-eus ket, emezon. Ne choman nemed tri devez, re nebeud evid ober anaoudegez gand ar vro ha gand an dud. Karet em-mije chom pelloh, rag ar vro a zo kaer hag an dud seven ha servichuz. »

--« Ya, emezi. Med, sur on, ho mignon ho pedo da vond gantañ da zebri ho lein hag ho koan da di eun amezeg bennag evid rei deoh da anaoud penaoz e vev an dud dre amañ ha peseurt digemer a reont d'an estrañjourien. »

--« Laouen e vijen, sur, ma hellfen beza digemeret evel-se, a respondant dezi. Med ne ouzon e mod ebed petra e-neus c'hoant da ober ganen. Daoust ha yah eo atao ? Daoust ha beo eo atao zoken ? Ne ouzon ket penaoz emañ an traou gantañ, pegwir n'em-eus bet kelou ebed digantañ abaoe Miz gwengolo. Tri miz zo dija ! »

Neuze eh en em lakaom adarre da gózeal diwar an dra-mañ, diwar an dra-hont.

Med a-greiz-toud ar plah yaouank a lavar din : « Bremañ, aotrou, emaom tost da Vontmagny, eur gêrig hag a ra an oto-karr eun tamm ehan enni evid rei amzer d'an dud a ya pelloh da zebri o hoan. Med me a rank chom a-zav eno. Eno e kavin va breur-kaer ha va c'hoar deuet d'am herhed gand o oto. Perag ne ziskennfeh ket iveau eno ? Va breur-kaer ha va c'hoar a vije laouen oh ober anaoudegez ganeoh. Dond a rafeh ganen da zebri ho koan da di va zud. Ar re-mañ, sur on, a vije lorh enno o tigemeret ahanoh. Goude, va breur-kaer a 'z afe d'ho kas da La Pocatière. Ar gêr-mañ n'emañ nemed tregont kilometr euz Saint-Jean-Port-Joli, al leh ma 'mañ va zud o chom ennañ. Gand an oto e veoh

rentet eno en eun hanter-eur. »

Gevier a deufe ganen ma laverfen deoh n'on ket tentet da vond ganti. Gwall dentet on zoken, beza ma ne ouzon ket re gand piou em-eus afer. Daoust ha c'hwi ho-piè gellet refuz eun dra ken plijaduruz, kinniget ken brao gand eur plah ken koant ? N'eo ket sur. Me a greed ho-piè kentoh greet evel on tad kenta Adam, n'ho-piè ket kredet displijoud d'eur plah vrao. Med me a zo furroh I Ne, choman ket da droidella. Va hredit pe n'am hredit ket. Refuz a ran net. Perag ? Abalamour ma'z eus enkrez em halon : n'ouzon ket petra a zo c'hoavezet gand va mignon hag eo mall ganen e weled.

Med ar merhed, p'o-dez lakaet eun dra bennag en o fenn, ne vez ket èz o lakaad d'henn dilezed. Homañ, war ar poent-ze, n'eo ket disheñvel diouz he c'hoarez. « Pardonit din, aotrou, a lavar din, ma pedan ahanoh c'hoaz eur wech all. Deuit ganeom. N'ho-po ket keuz. Kredit ahanon. Va mamm he-deus greet evidon eur plad euz ar re wella hag a ne vez greet nemed dre amañ, eun « tourtière » a vez greet outañ; ma ne deuit ket ganeom, ne hellioh ket ken e dañva e neb-leh. »

EUR GÊR HA N'EO KET EVEL LANDIVIZIO

Med me a zo kaled va fenn. Ma'z eo ar plah yaouank goust evel on mamm genta Eva da denta meur a hini, ganen-me eo kouezet fall. Breizad on, gand penn eur Breizad, kaletoh c'hoaz marteze eged hini ar re all, hag e refuzan adarre mond ganti.

Prest goude, an oto-karr, a guita an hent braz evid mond da gêr Montmagny. Eno e chom a-zav dirag eur restorant, war ar ru vraz. Toud ar re a zo e-barz a ziskenn, ha me, evelto. Trugarekaad a ran ar plah yaouank evid beza bet ken seven ha ken hegadar ganen. Lavared a ran kenavo dezi, sur n'he gwelin ket ken biken.

Pa'z eo eet kuit, e-leh mond d'ar restorant evel ar re all, ez an da ober eur pennad bale. Ar ru a zo ledan-kenañ. Marteze he-deus hanter-kant pe dri-urgent metr. Warni an erh a zo teo evel war an toennou. Sevel a ra beteg va daoulin.

Abaoe ar brezel, e-pad ar goañv 1940 ha goude, beb goañv, en Alamagn, beteg miz mae 1945, n'em-eus ket gweled biskoaz kemend a erh war an douar. Mousc'hoarzin a reoh marteze pa lavarin deoh em-eus kemend a blijadur o weled anezañ ken teo ha ken gwenn hag em-beze gwechall, pa oan eur bugel bihan, bep tro ma welen anezañ evid ar wech kenta ar bloaz. Mond a ran neuze da ober eun dro da

gemeret eun tamm êr ha da domma eun tamm d'am zreid. Rag gwall yen eo an amzer. Med zantoud a ran va zreid o skiasi dre ma valean. Va botou a zo re dano al ler warmo. En devez war-lerh e ousez ez eo diskennet an termometr nao degre dindan zero. Eüruzamant n'eus ket eur mouch avel.

Tost eo da bemp eur. An noz a gomañs da goueza war ar gêr. Goulskoude e chom c'hoaz sklérjenn a-walh evid gweled an traou

Souezet braz on o weled kêr Montmagny. Homañ a zo damdost ken braz ha kêr Landivizio. Pevar pe bemp mil den a zo e-barz. Med arabad deoh soñjal e vije heñvel outi. E Landivizio eo striz ar ruiou, memez ar ru vraz : ar beurvrasa euz an tiez a zo stok-ha-stok hag ar re all, an tiez nevez, a zo pep hini en eur jardin vihan, Klozet mad gand eur voger. Pep ti e-neus eun estaj pe zaou.

Kêr Montmagny n'eus ket muioh a dud e-barz, med, da weled ez eo kalz brazoz : kalz muioh a zouar a zo dindann; ar ruiou a zo sez pe eiz gwech ledannoh; an tiez a zo toud distag an eil diouz egile, kant pe zaou-hant metr etrezo da nebeuta, an tiez a gomerz evel ar re all. O tispartia anezo n'eus netra, nag eur peul, nag eun orjalenn nag eun tamm moger.

E Breiz hag e Bro-Hall pep hini e-nez c'hoant rei da anaoud mad d'ar re all ez eo e damm douar hag e di dezañ ha ne fell ket dezañ gweled den all ebed o tond e-barz. Amañ n'e-neus den ebed soursi gand an dra-ze. An tiez a zo izel oll. Ne gav ket din em-ijen gwelet hini ebed gand eun estaj, ha touz koulz lavered int tiez koad. Unan bennag a zo greet e brik ruz, med rouez int.

Pa'm-eus greet pemp pe c'hwech kant paz, e tistroan d'an oto-karr. Komañs a ran skuiza o vale war an erh teo.

EUN OTO AMERIKAN O TOND WARNON

Tretant ez eo teñvalaet an noz hag al lampou ne roont ket kalz a sklérjenn. Neuze e sav c'hoant ganen da vond d'ar restorant da eva eur banne kafe tomm.

Med, pa zigoran an nor e welan kemend a dud er zal ha kemend a voged butun ma ne fell ket din mond pelloh hag e teuan adarre beteg an oto-karr. En, a-raog sevel e-barz, e choman eur pennadig da zelled endro din. D'ar poent-ze, va-unan en noz, pell en eur vro estrañjour hag a ne anavezan den ebed enni, e kouez a-greiz-toud warnon evel eur barrad kleñved ar vro. O ! ne bad ket pell ! N'on ket eur bugel ken ! A-walh goulskoude da lakaad eun tamm

tristidigez em halon, da lakaad ahanon iveau da en em houenn : « Petra ar foeltr out deuet da ober beteg amañ ? Ne vije ket bet gwelloh dit beza eun tamm furroh ha chom trañkil e Brest evid gouel Nedeleg ? Petra zo evel-se ennout o lakaad ahanout da vond da foeta bro ? En taol-mañ e-peus bet eur gentel vad. Ne gav ket dit ? »

Med an abadenn-mañ ne bad ket pell.

Neuze eh en em gav ganen eun dra ha ne oa ket tost din soñjal ennañ. Du-hont, pell dirazon, kant metr pe dost, eun oto zu, eun oto american euz ar re vrasa, ken braz tost hag eur wagon, a deu a-benn kas war he hiz etrezeg ennon. Dre ma tosta e kav din emañ oh erruoud dirazon ar pez a vez gweled a-liez er filmou « gangsterien » american, pa weler eur gangster o klask frigasa gand e oto eun den hag e-neus displijet dezañ.

An oto a chom a-greiz-toud a-zav dirazon. Petra eo an dra-mañ ? Med gweled a ran neuze o tiboucha outi ar plah yaouank am-oo kuitait bremaga hag a gave din a oa pell dija. Dond a ra d'am havoud laouen en eur lavared din : « Setu amañ, aotrou, oto va breur-kaer ha va c'hoar. Ganto em-eus kôzeet ouzoh hag e fell dezo e teufeh ganeom da di va zud e-giz ma 'm-oo kinniget deoh. Eüruz e vijent o ober anaoudegez ganeoh. Deuit 'ta ganeom, me ho ped. Arabad deoh refuz ken. »

Anzav a rankan, en taol-mañ, em-eus poan o herzel ouz kemend a volontez vad. Med, kaer am-eus, n'on ket gouest da ankounac'had n'em-eus kelou ebed euz va mignon, hag e lavaran d'ar plah yaouank : « Laouen e vefen da vond ganeoh. Gweled a ran ez eo a galon vad e pedit ahanon, c'hwi, ho c'hoar hag ho preur-kaer. Dièz e kavan refuz, kredi ahanon a hellit. Med komprenit ahanon ! Mall eo ganen gouzoud petra a zo c'hoarvezet gand va mignon. » -- « O ! emezi, ma n'eus nemed an dra-ze oh ober poan deoh, n'ho-peus ket leh da ober bilou. Va zud o-deus an telefon ha kerkent ha ma vim en em gavet e hellloh telefoni dezañ hag on sur e veoh dioustu dizammet. »

EUN TI DIVENNET EUZ AR YENIENN

Neuze on lakaet boud. Ne gavan ket ger ebed ken da lavared. Kollet ar hrogad ganen. N'em-eus bremañ nemed eun dra da ober : sevel en oto ha mond ganto. Mond gand tud hag a ne anavezan ket ha ne anavezont ket ahanon. Meur a dra a zo bet en em gavet ganen em buhez, med biskoaz kement-all ! N'on ket gouest zoken da lavared em-eus gweled anezo. An noz a zo bremañ re deñval. Ar plah yaouank a zo em hichenn, war ar bank a-dreñv. Dira-

zom, er penn-a-raog, ez eus daou gein, unan hir ha ledan, hini ar rener, hini ar breur-kaer, unan bihan ha striz, hini ar c'hoar. Kleved a ran diou vouez o houlenn diganen, an eil goude eben, n'ouzon ket pegement a draou diwar-benn Breiz. Med ne welin o fenn ken na vim e ti o zud, er sklêrijenn.

Goulskoude ne 'm-eus aon ebed e vije trohet va gouzoug din e korn eur hoad bennag pe laeret va zammig pêdra. Gouzoud a ran dioustu, pa glevan anezo, em-eus afer gand tud a-zaore.

An oto a ya buan war an erh. War ar mês ne weiler nemed an erh gwenn war vord an hent ha war an douar-labour. Beb an amzer, e sav warnañ eur furm spontuz, hini eur wezenn vraz a gemer en devalijenn furm eun aneval skrijuz. Saint-Jean-Port-Joli ne welan koulz lavared netra outañ : re deval eo ar ruiou.

Ti an aotrou hag an intron Leclerc a zo eun ti koad heb estaj ebed, eun ti brao, eun tamm herñvel ouz an tiez a gaver er honliou koz. Al leur ennañ a zo dibradet diwar an douar, war-dro eur metr. Er penn, e kostez ar ru, ez eus, war doud lehed an ti, eun trepas pe eur porched gand eun doenn izel hag eur garid pe eur balustr. Evid sevel beteg an trepas ez eus pemp pe c'hweh pazenn.

An ti a zo divennet mad diouz ar yenienn. Evid mond e-barz, ez eus diou zor da dreuzi hag ar plah yaouank a lavar din ez eus iveau daou brenest war bep toull-prenest. « Anez, emezi, ne hellfed ket padoud e-kreiz ar goañv, pa deu barradou erh hag avel-foll (hag an dra-ze a en em gav a-liez). Hepto ne vejet ket gouest da vired ouz an erh da vond pell en ti dre zindan an noriou pe ar prenestrou. »

Eur wech digoret an eil dor, emaer en eur zal vraz. Homañ a gemer toud lehed an ti hag a zo e gwirionez teir zal enni : en tu dehou, er penn tosta d'an nor, eur gegin vrao, er penn all, eur zal-debri; en tu kleiz, dispartiet e-kreiz ouz an diou-mañ gand eur pennad speurenn, eur zal-digemer hag ar zal-debri a zo enno meubl nevez simpl, kaer goulskoude. War baper sklêr ar mogeriou n'eus netra nemed tri pe bevar boltrad. Toud an traou, net, a ziskouez emaom e ti tud kempenn, en o êz, hab na vije re a deli ganto.

Bouez... ne jauzha mañ ne zo e levrenn...
un a brezhoneg... ne jauzha mañ ne zo e levrenn...
gouez... ne jauzha mañ ne zo e levrenn...
gouez... ne jauzha mañ ne zo e levrenn...
gouez... ne jauzha mañ ne zo e levrenn...

a... Renned... ne jauzha mañ ne zo e levrenn...
Zo ne jauzha mañ ne zo e levrenn...
ne zo e levrenn... ne zo e levrenn...
ne zo e levrenn... ne zo e levrenn...
ne zo e levrenn... ne zo e levrenn...

... ne jauzha mañ ne zo e levrenn...
... ne jauzha mañ ne zo e levrenn...
... ne jauzha mañ ne zo e levrenn...
... ne jauzha mañ ne zo e levrenn...
... ne jauzha mañ ne zo e levrenn...

BRUD AR YEZ HAG AR VRO

EUR HAMP BREZONEG A-BENN PASK

Eul lizer on-eus bet a-berz Mikael Madeg, o rei deom da houzoud ema « Brezhoneg Yezh Vew » oh aoz a eur staj e brezneq penn-da-benn, e Landivizio kredabl bras, eur ar meurz 17 a viz ebrel, beteg ar zul war-lezh. Kaozaal brezoneg eo a vo greet e-pad ar staj, mond da weled tud ar vro da varvailiad ganto e-ser ober enklaskou, studia brezoneg ar vro diwar vandennou bet enrollet en araog... Ne vo digemret nemed eun dou-senn a dud barreg a-wali da gomz brezoneg dija. Frêjou a vo evid eun dalvougez a 30 lur an devez.

Skriwa de Vikael Madeg, 15, ru Sant-Gwenal, 29230 Landivizio.

Gand Madeg ive e vez azoz eur wech ar mare pourmenadennou war droad, d'ar vrezonegerien hag o-deus kalon ha divesker da vale, hag a bliñ dezo an natur, da zizolioù o bro. Da gaoud kelou, skriwa dezan bepred.

BUHEZ HA FALTZA

Ema « Brud Nevez » o pauez adembann an eil levrenn euz an eñvorennoù hag an danevellou bet bodet gand ar skrivagner Ernest ar Barzeg, dindan an talbenn « Buhez ha Faltazi ». « Kaoziou eun tregeriad » eo a gaver da lenn el levrenn-mañ, hag eun nebeud re all « diwar bale »...

18 lur hepken eo e koust an eil levrenn-mañ, hag a zo da vezouen digand sekretour Brud Nevez, 8, ru Beaumarais, e Brest.

Evid 10 lur e kaver bepred da brena al levrenn genta e eñvorennoù, ahendall.

LEORIOU AR VUGALIGOU

Ar gelaoeum « Ar Helenn », hag a vez laket da zond er-mês gand « Kelh ar Gelennierien Vrezoneg » ha gand « Skol Vrezoneg ar Merher », a zo o pauez moulla tri leor bihan e brezoneg evid ar vugaligou : « Tadig Nedeleg », « Oto Huberz », ha « Barz ar stered ». Troet int bet e brezoneg gand P.M. Mevel, diwar leoriouigoù bet embannet e galleg en araog, en dastumadenn « Bibliothèque Enfantine ».

Gand bugale eo bet savet an istoriou, hag an tresadennoù kerkoull all. Bro int da gonta d'ar vugale, hag éz da lenn, zoken ma 'z eo « artizanez » ar vugaligou vrezoneg.

An tri leor a heller da gaoud en eur skriwa war-eun da : « Ar Helenn », 6, ru Beaumarais, e Brest, Kouenant evid 4 niverenn euz « Ar Helenn » : 40 lur.

EUL LABOUR WAR AR BREZONEG

Evid an trede gwech ema Fanch Broudig o pauez embann eur roll euz al leo-

riou hag ar pennadou bet embannet e brezoneg e-kzer eur bloavez, hag ar roll nevez mañ a daval evit 1975. Daou roll all a oa bet embannet araog, evit ar bloavezou 1973 ha 1974.

Al listellenn a gaver el leor-mañ euz an 930 a bennadou hag a leoriou bet mouillet e brezoneg e 1975. Nebeutou a referans-sou a zo evid na oa bet ar bloaz araog, kement avad hag oa bet e 1973. Ar peb brasa euz ar referansou a denn da bennadou bet embannet e kelaouennou, dre ma n'eus bet embannet e 1975 nemet 13 « gwir » leor en or yez. Muioù evid ar bloavezou all eo bet ze avad, pa na oa bet mouillet nemet 6 e 1973 ha 9 e 1974.

Duspenn ze, e-neus savet F. Broudig rollou ar skrivagnerien (267 a dud eo a zo bet o skriva eun destenn bennag e brezoneg e 1975), ar re o-deus bet troet pe dastumet pennadou, hag all...

Evel just, eo bet savet al labour-mañ hervez reolennoù strisa an dud a vicher. An hini kenta e oa bet F. Broudig oh en em lekaad da zevil seurt tolloù war-dachenn ar brezoneg, ha laverad a ranker e hellont bez euz an talvoudusa evit a beb seurt tud, enklaskerien, kelemerien, studierien, hag all...

Embannet eo bet roll 1975 en dastumenn « Studi », gand ar C.R.D.P., 92, rue d'Antrain, e Roazhon.

LEORIOU NEVEZ

Deuet 'zo er mèz ar zizuniou-mañ eun nebeud leoriou nevez :

- « 35 Haiku » gand Paol Keineg. Barzongeñ berr a deir gwierzenn eo an « haiku » e bro a Japon, ha diwar o skwer eo e-neus P. Keineg savet teir dousenn anezo, e brezoneg.

Embannet eo al leor-mañ gand « Bretagnes », euz Montroulez.

- Strollad er Vro Bagan a lak an dud da reded da vond da weled « Buez Mikael an Nobletz », dre gement leh ma tremen.

Plijoud a ra ar pez-c'hoari, pe displijoud, med ne jom deu dizeblant. Kavet e vez testenn ar pez-c'hoari da lenn hivizken, pa 'z eo bet mouillet gand « Komz hag Arz Breizheg », BP 1305, Roazhon-Villejean, 35018 Roazhon-Cedex.

- Digand al « Ligue Française de l'Enseignement », on-eus bet eul levrig dindan eur golo gwenn : « Glanes », eun teskad a varzonegou gand skrivagnerien euz ar vro. Eun dibab greet mad a destennou, koulz e brezoneg hag e galleg, hag a hell talvezoud da vugale ar skolioù ha d'o mistri. Gouelen al leor evid 8 lur di-gand an FOL, 23, ru Dixmude, e Brest.

- « C'hwech kontadenn bev hag aez da lenn » eo a zo bet embannet gand « Skol Vreizh » evid ar re a heuill kentelioù brezoneg er skol. War-eus e seblant beza bet savet loar anezo e brezoneg, hag troi-digeziou eo lod all. A-wechou, ez eus bet roet diou destenn euz ar memez kontadenn, unan e gwenedeg, eben e KLT, o-diou o veza avad er skritur anvet « etrannyezel ». Eur geriadur a zo e fin al leor, hag a goust iur, hag a zo e veza gouennen digand « Skol Vreizh », Run Avel, straed Kan ar Gwez, e Plourin-Montroulez.

PRIZIOU

E fin ar bloaz tremenet, eo bet en em votet ar jury karget da rei ar priz Per Trepos, hag a zo paeroniet gand Servij Abadennoù Brezonieg FR3. J.-C. Miossec, eun den bet desket gantañ ar brezoneg abaoe 4 bloaz nemedenken eo e-neus tapet kaoud ar priz kenta, gand eur gontadenn anvet « Enezenn ar razhed ». Eet eo an eil priz, evid an eil gwesch, gand heneil mad Korantin Riou, hag e-noa kaset eun destenn anvet « Ar zeiz plijadur ».

Ahendall, eo bet roet ive ar priz lenne-gel Langlez, da Dudual Huon evid « 5 kontadenn », da H. Kervella evid eur romant berr, da Ber Diolier evid eun dastumad barzongeñou ha d'an eo. Bourdelles evid beza bet laket « an Divina Commedia » e brezoneg.

TAOLENN AR PENNADOU BET EMBANNET E « BRUD NEVEZ » E 1978

DIGORADURIOU

- E 1978, derhel da vond war-raoq. - 11, genver, 2-3.
- Goude dale, e ranker baie. - 19, du, 2-3.

BARZONEGOU

- DANNO (Fanch). - Koumoul. - 16, even-gouere, 3-4.
- GAUDART (H.). - Hunvre a loar. - 16, even-gouere, 2.
- IRIEN (Job an). - Al lano. - 13, meurz, 2.
- MEVEL (P.M.). - Gwerz al lano du. - 12, c'hwevver, 4-5.
- ROZMOR (Naig). - Requiem. - 12, c'hwevver, 3.
- ROZMOR (Naig). - Hosanna. - 15, mae, 2.
- ROZMOR (Naig). - Kan ar vuhez - diwar Rabindranath Tagore. - 17, eost-gwengolo, 3-4.
- ROZMOR (Naig). - Nann, n'ema ket - diwar Rabindranath Tagore. - 18, here, 6-10.
- ROZMOR (Naig). - Istor Nedeleg. - 18, here, 11.
- ROZMOR (Naig). - Anzao. - 20, kerzu, 3-4.
- SEITE (Visant). - Al lano du. - 12, c'hwevver, 6-7.
- AR STOURMER. - Harlu. - 16, even-gouere, 5.

KANAOUENNOUN, RIMADELLOU

- GAUDART (H.). - Rimadelou euz bro-Skaer ha bro-Vañieg. - 18, here, 3-5.
- KALVEZ (Yann ar H/I). - Son ar butuner, Son person Plougasnou. - 15, mae, 3-5.
- Diou ganaouenn dastumet e Plouenan : ar Bennherez, Gwechall ha bremah. - 19, du, 4-8.

PEZ-C'HOARI

- STROLLAD C'HOARIVA PLOUGIN. - Danjeruz ?... Tamm ebet ! - Kempennet diwar Mikael Madeg. - 14, ebrel, 3-35.

DANEVELLOU, KONTADENNOU

- BRISSON (Kristian). - An triskell. - 13, meurz, 12-14.
- BRISSON (Kristian). - Lapous an donvor. - 16, even-gouere, 6-12.
- DANNIO (Fanch). - Baradou ar gwennilié. - 18, here, 20-26.
- DERRIEN (Remi). - Nedeleg Maena Ker-Nobis. - 18, here, 12-14.
- GAUDART (H.). - Sant-Alar. - 17, eost-gwengolo, 13-20.
- HELIAS (Per-Jakez). - Ar wezenn boutaoua. - 17, eost-gwengolo, 5-12.
- HELIAS (Per-Jakez). - Loened. - 18, here, 15-19.
- MEVEL (P.M.). - Ar garantez trah d'ar vuoh. - 19, du, 9-15.
- MY SKAOUDIG. - Evel chas er harter. - 20, kerzu, 5-13.
- RIOU (K.). - Troiou-kamm ar zant dizano. - 15, mae, 6-11.
- QUEFFELEC (Henri). - Al loa-bod - troet gand K. Riou. - 11, genver, 4-11.

BEAJOU

- MAB AN DIG. - Telergma. - 19, du, 16-19.
- MIOSSEC (Yves). - Dreist ar mor braz. - 12, c'hwevrer, 8-16; 13, meurz, 15-22; 15, mae, 12-18; 16, even-gouere, 13-20; 17, eost-gwengolo, 21-27; 18, here, 27-32; 19, du, 20-26; kerzu, 14-22.

ESEOU

- GALL (Charles ar). - Sul al lard. - 11, genver, 12-16.
- DERRIEN (Remi). - Respong d'un nebeud tamallou bet greet da C'hoariva Brezoneg Penn-ar-Bed. - 12, c'hwevrer, 17-19.
- PERROT (Y.V.). - Buhez ar Zent. - 12, c'hwevrer, 24-28.

STUDIADENNOU A LENNEGEZ

- LAURENT (D.). - Gwerz Skolan. - 13, meurz, 3-11.
- MEVEL (P.M.). - Mab an Dig, Per Lavanant. - 12, c'hwevrer, 20-23.
- SEITE (Visant). - Oberou Mab an Dig. - 13, meurz, 23-25.

STUDIADENNOU ALL

- ARZUR (Anna-Mari). - Brezoneg vez desket er skol ive. - 16, even-gouere, 21-24.
- B. (F.). - Ar brezoneg hag ar vrezonegerien e kér-Vrest. - 19, du, 27-36, skeud.
- BROUDIC (F.). - Louzaouennou da barea euz ar hleñvejou. - 20, kerzu, 23-27.
- S. (J.). - Dioualed er Menez. - 17, eost-gwengolo, 28-32.

STOURM EVID AR BREZONEG

- BUREO EMGLEO BREIZ. - Ar pez a gaver ha ne gaver ket er skrid-diazez. - 11, genver, 18-21.
- DAUMER (Y.), CONAN (Y.). - Stourm evid ar brezoneg : ya, med penaou ? - 19, du, 37-40.
- KERAVEL (A.). - Chart ar gouarnamant : eur pej lakaet dirag ar Vretoned. - 11, genver, 22-25.
- KERAVEL (A.). - Ar skrid-diazez sevenadurel evid Breiz. - 15, mae, 25-28.

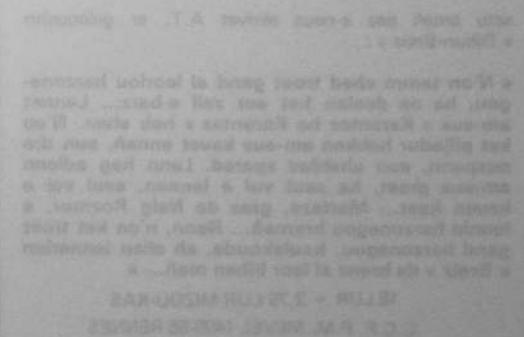
RENTAOU-KONT

- B. (F.). - Deg pladenn nevez. - 15, mae, 29-32.
- Alan Stivell, An Dregeriz, An Triskell, Baron-Anneix, Avel Nevez, La Mirlitouille, ar re-verzi zu, uillean-pipe.
- MEVEL (P.M.). - Plougastell 50 vloaz 'zo. - 11, genver, 17.
- Goulven Jacq. - Pinvidezh ar paour.
- MEVEL (P.M.). - Y. Miossec er Stadou-Unanet : eul lagad lemm hag eun tamm fent. - 16, even-gouere, 31.
- Yves Miossec. - Eur veaj e Stadou-Unanet an Amerik.
- RANNOU (J.). - Diwar-benn dervoudou 'zo bet c'hoarvezet e Breiz euz 1940 da 1944. - 15, mae, 19-24.
- Herve Lanndiern. - Dreist d'ar gorventenn.
- RANNOU (J.). - Eur respong all da Varr-Heol c'hoaz. - 16, even-gouere, 29-30.
- Diwar-benn leor Herve Lanndiern.
- ROZMOR (Naig). - Eun tammig chach-bleo diwar-benn eur varnedigez. - 16, even-gouere, 25-27.
- Diwar-benn eur pennad e « Barr-Heol ».

A BEB SEURT

- Brud ar yez hag ar vro. - 11, genver, 26; 13, meurz, 27-28.
- Lizerou. - 13, meurz, 26.
- Taolenn ar pennadou embannet e « Brud Nevez » e 1977. - 11, genver, 27-28.

Kastiniezh ar Roazhon
Gwenn Nzig Roazhon

EMBANNADURIOU EMGLEO BREIZ

Evid studi pe kelenn ar yez :

* **KOMZOM, LENNOM HA SKRIVOM BREZONEG,**
gand J. Tricoire

Diou levrenn : Kenta lodenn - Eil lodenn.....	pephini : 25	F
Diou bladenn da heul al lodenn genta (KLT).....	24 ha	28,50 F
Eur gasetennig e brezoneg Leon, da heul an eil levrenn.....	40	F
Evid Bro-Wened : eur gasetennig evid al lodenn genta.....	30	F

* **AR BREZONEG DRE RADIO,
LE BRETON PAR LES ONDES**, gand V. Seite

Daou levr :

Kenta levr, (evid ar re a zo o kregi gand ar studi)	17,50 F
Eil levr (eil bloavez).....	19,50 F

Eur gasetennig da heul peb levr..... pephini : 30 F

* Al levriou-ze eo a vez implijet gand ar Henteliou dre lizer-mañ :

- Levriou J. Tricoire : Kenteliou dre Lizer Skol ar Merher, A. Merser, 6, ru Beaumarchais, 29200 Brest.

- Levriou V. Seite : Skol dre lizer, V. Seite, T^h. Carré, 29150 Kastellin Da veza goulenet en oll staliou-levriou pe digand :

EMGLEO BREIZ, B.P. 17, - 29266 Brest Cedex

C.C.P. EMGLEO BREIZ, 1649-07 U Rennes

Ma n'ho-peus ket prenet c'hoaz

Karantez ha Karantez GAND Naig Rozmor

setu amañ pez e-neus skrivet A.T. er gelaouenn
« Dihun-Breiz » :

« N'on tamm ebed troet gand al leoriou barzonegou, ha ne daolan ket eur zell e-barz... Lennet am-eus « Karantez ha Karantez » heb ehan. N'eo ket plijadur hebken am-eus kavet ennañ, eun draouspenn, eun uhelded spered. Lenn hag adlenn am-eus graet, ha seul vui e lennen, seul vui e kaven kaer... Marteze, gras da Naig Rozmor, e lennin barzonegou bremañ... Nann, n'on ket troet gand barzonegou, koulskoude, eh alian lennerien « Breiz » da brena al leor bihan mañ... »

18 LUR + 2,75 LUR MIZOU-KAS

C.C.P. P.M. MEVEL 1499-55 RENNES

Kavet e vo da lenn en niverenn-mañ barzonegou gand Naig Rozmor ha Job an Irien, eun danevell gand H. Gaudart, hag eur gontadenn all gand P.-J. Helias, o tiskouez penaoz, gand an amzer o tremen, e hell eun darvoud trei da fentigell. Hirio, emezañ, e kemer ar wazed plijadur o konta ar gonchenn-ze, p'emaïnt etrezo, ha diwar he hleved eo kouezet klañv a-wechou ar merhed gand ar re-c'hoarzin. E gwirionez, tregont vloaz 30, n'eo ket diwar eur farserez dinoaz eo e teuas eur meiller da verval...

Plusieurs contributions au sommaire de ce numéro, notamment des poèmes de Naig Rozmor et de Job an Irien, une nouvelle d'Huguette Gaudart, et un nouveau conte de P.-J. Helias, qui montre bien comment le temps peut transformer un drame en plaisanterie. Pourtant, il y a trente ans, ce n'est pas à cause d'une innocente farce qu'un meunier vint à mourir. Mais aujourd'hui, raconte P.-J. Helias, les hommes prennent plaisir à se dire cette histoire, et les femmes à l'écouter au café de quatre heures...